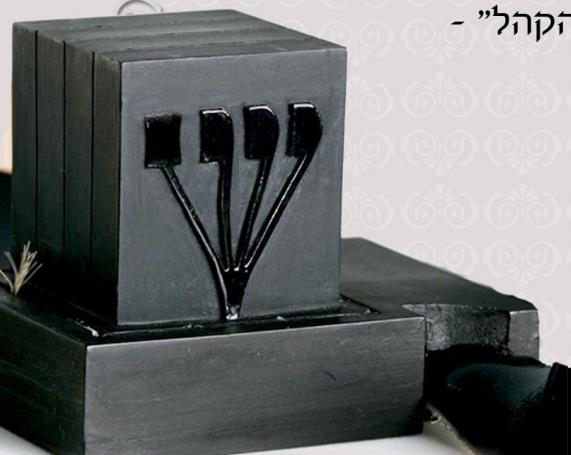

תשורה

משמחת הבר מצוה של
הת' יוסף יצחק שיחי' רייצס
ט' אלול ה'תשע"ו
-שנת "הקהל" -

הננו מתכבדים בזה להגיש תשורת מזכרת לבני המשפחה ולאורחים הנכבדים שי', כהבעת תודה על שהואילו להשתתף בשמחתנו – שמחת ה"בר-מצוה" של בננו היקר הת' יוסף יצחק שי'.

בקונטרס זה באים:

(1) ביאור נפלא בדברי רש"י שבשיעור החומש היומי, יום שני לפרשת תצא (והמשכו ביום שלמחרתו, יום שלישי לפרשת תצא). – בהשגחה פרטית, דברי רש"י אלו עוסקים בסגולת ומעלת המצוות: השכר שמקבלים אפילו ב"מצוה קלה", והכלל הקובע ש"מצוה גוררת מצוה"; והרי זה מענינא דיומא, הכניסה לגיל מצוות.

(2) ביאור עמוק בדברי רש"י שבתחילת הסדרה הבאה, פרשת תבוא, בענין מצות ביכורים. – מצות ביכורים תוכנה הוא ההודאה לה' על "ראשית פרי האדמה", דבר המודגש בשמחת ה"בר מצוה" שהיא הראשונה במשפחתנו ומעוררת רגשי הודיה גדולה לה' על כל הטוב אשר גמלנו.

– שני אלו הם "תדפיס" מתוך הספר "עומק הפשט", הנמצא בשלבי עריכה בעזהי"ת. –

(3) לחביכותא דמילתא באים צילומים משני מכתבי קודש של הרבי שקיבל בשעתו זקנו של חתן ה"בר מצוה", השייכים לענין ימים אלו.

יהי רצון, שנזכה בקרוב לקיום התפילה-משאלה (המודגשת בימי חודש אלול): "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" – שנזכה עוד בשנת "הקהל" זו להיעוד "קהל גדול ישובו הנה", לבית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו, ושם נזכה "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" מתוך שמחה, הודיה וטוב לבב.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה,

משפחת רייצס-הבלין

מבוא

בש"פ נח תשכ"ה זכה דורנו להתגלות אור חדש – הרבי התחיל אז לבאר בקביעות את פירוש רש"י על התורה; ומאז, במשך קרוב לעשרים וחמש שנים ברציפות, היה הרבי מדבר ברבים (בכל הזדמנות מתאימה) על פיסקא אחת (או יותר) מתוך דברי רש"י בפרשת השבוע ומפלפל בה, מעיר ומקשה, מתרץ ומיישב, עד שיצאו דברי רש"י מזוקקים ומאירים להפליא.

במשך השנים נתבארו באופן זה מאות פיסקות בדברי רש"י עה"ת, ובשנת תש"ל (לערך) החלו לצאת לאור בקביעות קונטרסים של "לקוטי שיחות": בכל שבוע היה יוצא קונטרס ובו ביאור ערוך מתוך השיחות שנאמרו בשנים שלפני כן. הביאור נכתב ונערך על ידי מערכת מיוחדת, והרבי היה מגיה את הדברים הדק היטב, כשתוך כדי הגהה היה משלב חידושים והערות נוספות בתוכן הענינים.

*

הקונטרס שלפנינו הינו תדפיס מתוך ספר שי"ל בעז"ה, שמאגד בתוכו – לפי סדר פרשיות השבוע – "עיונים" בביאור דברי רש"י שנכתבו על פי אותם "ליקוטים" [ה"עיונים" נתפרסמו בשעתם בחוברות "לקראת שבת", וכאן באים בעריכה מחודשת].

למותר להעיר, שה"עיונים" שלפנינו נכתבו לפי הבנת הכותב בלבד, וייתכנו טעויות ואי דיוקים. על כן בכל פרט שאינו מחוור דיו – יש לעיין במקור הדברים ב"לקוטי שיחות" ויתבארו הדברים. כמו"כ כדאי לציין שבכמה מקומות נוספו מראי מקומות והערות קלות שאינם מוזכרים במפורש ב"לקוטי שיחות", והם על אחריות הכותב בלבד, כפשוט.

– הערות ותיקונים יתקבלו בברכה, ויהי רצון שאכן נזכה לעמוד על דעת רבינו ולהבינה כדבעי, ועד לקיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" תיכף ומיד ממש.

עומק הפשט

עיונים ב"רפ"י

על פי 'לקוטי שיחות' בדרך ט

פ' כי תצא - כי תבוא

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'
08-6882799 / 050-4125205
או במייל rizs@neto.bezeqint.net
ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך, ככל עין או או על הארץ, אפרוחים או ביצים והאם רוכצת על האפרוחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם, ואת הבנים תקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים" (כב, ו-ז)

"למען ייטב לך וגו' – אם מנאה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה 'למען ייטב לך והארכת ימים', קל וחומר למתן שכרן של מנאות חמורות":

הרא"ם כתב בכוונת דברי רש"י (וכ"כ בעוד מפרשים):

"פירוש – אל יקשה בעיניך על שאמר הכתוב בשכר מצות שילוח הקן, שהיא מצוה קלה, 'למען ייטב לך והארכת ימים'; ולא אמר כן במצוות החמורות!

דרבותא אתא לאשמועינן, שאפילו במצוה קלה כזאת שאין בה חסרון כיס אמרה תורה 'למען ייטב לך והארכת ימים', קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות".

כלומר: בכוונה תחילה בחרה התורה להשיענו שכר זה דוקא במצוה קלה ביותר – כי מזה נוכל ללמוד בקל וחומר על שאר המצוות, החמורות יותר ממנה (מפני שיש בהם חסרון כיס, או שיש בהם טירחא יתירה וכו').

ולפי ביאור זה – יש לתת טעם בדיוק לשון רש"י, ששינה מלשון הספרי:

בספרי כאן! הלשון היא "מצוה קלה שהיא כאיסור" – כלומר: יש בה חסרון כיס מועט

ביותר, כשווי איסר בלבד – אולם רש"י משנה וכותב "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", ומשמע: שאין בה חסרון כיס כלל;

כי, כיון שכוונת התורה היא לחדש את השכר אפילו ביחס למצוה קלה, מוכרחים לומר שמצות שילוח הקן היא המצוה הקלה ביותר, ולכן בחרה התורה דוקא בה –

ולכן אין רש"י אומר "מצוה קלה שהיא כאיסר" (שאז קשה: למה בחרה התורה במצוה כזו שיש בה חסרון כיס מועט, ולא במצוה קלה יותר שאין בה חסרון כיס כלל?) אלא מדייק "שאין בה חסרון כיס" כלל, שדוקא כך מובן למה בחרה התורה דוקא במצוה זו.

בין "הפסד" – ל"מניעת הריווח"

אמנם עדיין צריך ביאור, בעצם הענין:

סוף סוף, איך יכול רש"י לומר "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", בשעה שזה לכאורה היפך המציאות, שהרי המשלח מפסיד את שווייה של הציפור האם, שאינו יכול לקחתה (אלא "שלח תשלח את האם")!

ובמשכיל לדוד כתב לתרץ, "דהעדר הריוח לא מיקרי חסרון כיס". כלומר: אם היה האדם נדרש להוציא את הציפור מרשותו לאחר שכבר זכה בה – אז היה זה "חסרון כיס"; אולם כיון שהצפור עדיין לא באה לרשותו וכל ההפסד הוא בזה שאינו יכול עתה לזכות בה – שוב הרי זה בגדר "מניעת הריוח" בלבד, ולא "חסרון כיס" ממש.

ולכאורה לפי זה היה אפשר להסביר את שינוי הלשון בין הספרי לבין רש"י:

הנה דבר זה אם "מניעת הריוח" נחשב ל"הפסד" או לא, יש בו צדדים לכאן ולכאן² – ובזה נחלקו הספרי ורש"י:

הספרי נקט כהסברא שגם מניעת הריוח נחשב הפסד, ולכן כתב "מצוה קלה שהיא כאיסר", כיון שהמשלח מפסיד את שווי הציפור האם; אולם רש"י, לפי דרך הפשט, למד שאין זה נחשב הפסד, ולכן נקט "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס".

אך כד דייקת, אין בכך די כדי ליישב את הענין:

גם אם נלמד שאין "מניעת הריוח" נחשבת ל"הפסד" ממש, הרי דבר פשוט הוא ונראה במוחש, שמניעה זו חשובה בעיני האדם ומצטער הוא עליה.

2. ראה מה שציין בשדי חמד כללים מערכת ה אות סט; פאת השדה לכללים שם אות ב.

ואם כן, כיון שהתורה חיפשה להשמיענו את השכר ד"למען ייטב לך" דוקא במצוה קלה ביותר, "שאינן בה חסרון כיס" (כנ"ל) – בוודאי הכוונה בזה שאפילו מניעת הריווח אין בה; שהרי אם היה בזה מניעת הריווח, שוב צריכה היתה התורה להשמיענו השכר במצוה עוד יותר קלה שאפילו מניעת הריווח אין בה (ואינן צער לאדם כלל)!

רש"י לשיטתו, דרך הפשט

ונ"ל, שבאמת נתכוון רש"י פשוטו כמשמעו – שבמצות שילוח הקן אין חסרון כיס כלל. וזה שבספרי אמרו "שהיא כאיסר", היינו שיש בה חסרון כיס מועט עכ"פ – הנה רש"י אזיל לשיטתיה:

מלשון הכתוב "שלח תשלח", למדו חז"ל³ שאם שלח את האם וחזרה, חייב לחזור ולשלחה, "ואפילו מאה פעמים"; וכן היא ההלכה⁴.

אולם רש"י בפירושו בא ליישב "פשוטו של מקרא", גם אם הוא דלא כהלכתא; ואכן, רש"י בפירושו עה"ת לא הביא דרשה זו, ואדרבה – מתוך לשונו יש ללמוד להיפך, שרק מיד כשמוצא האם והבנים אז חייב לשלחה, אבל אם לאחר מכן חזרה להקן – שוב אינו חייב לשלחה.

שכן כתב רש"י בפסוק הקודם (פסוק ו):

"כי יקרא – פרט למזומן; לא תקח האם – בעודה על בניה".

הרי מפורש בדבריו, כי כל המצוה לשלח היא רק בפעם הראשונה, כאשר מוצא את הקן בדרך מקרה, ואז אסור לקחת את האם, "בעודה על בניה";

אולם מיד לאחר שמצא את הקן ושלח את האם, שוב הבנים נמצאים ברשותו (גם אם עדיין לא לקחם בפועל), וכבר הם בבחינת "מזומן". זאת ועוד: מיד לאחר ששלח את האם פעם אחת, שוב אי אפשר לומר שהיא "עודה על בניה"! ומשמע איפוא שאם חזרה יהיה מותר לקחתה.

ומעתה יתבאר היטב השינוי בין רש"י להספרי:

רש"י כתב שבמצוה זו "אין בה חסרון כיס", כי בדרך הפשט כל האיסור הוא על לקחת האם "בעודה על בניה", אבל אם אחר כך חוזרת היא אל הקן – מותר לקחתה. והרי כן

3. חולין קמא, א.

4. וראה פיה"מ להרמב"ם סוף חולין; בית יוסף יורה דעה סי' רצב.

הוא בטבע הצפור האם, שלאחר ששלחו אותה פעם אחת, היא חוזרת שוב ושוב אל הקן שהיתה בו. נמצא, איפוא, שהמשלח לא הפסיד מאומה, כי כל האיסור הוא לקחת את הצפור האם מיד כשרואה אותה, אבל בדרך כלל היא הרי חוזרת אל הקן ויכול אז לקחתה ולזכות בה;

אולם הספרי מפרש בדרך ההלכה, ובדרך ההלכה אסור לזכות בהצפור גם בפעם השניה שהיא חוזרת ובאה, וממילא מפסיד המשלח את שווייה. וזהו שלדעת הספרי מצוה זו יש בה חסרון כיס מועט – "שהיא כאיסר".

ודו"ק.

(חלק ט - תצא א)

ב

"שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך
והארבת ימים. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה .. לא תזרע
כרמך בלאים .. לא תחרש בשור ובחמר יחדו. לא תלבש
שעמנו צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך על ארבע כנפות
כפותך אשר תכסה בה. כי יקח איש אשה" (כב, ז-ג)

"למען ייטב לך וגו' – אם מלוא קלה שאין זה
חסרון כי אם אמרה תורה 'למען ייטב לך והארכת
ימים', קל וחומר למתן שכרן של מלוא חמורות:

כי תבנה בית חדש – אם קיימת מלוא שילוח
הקן סופך לבנות בית חדש, ותקיים מלוא מעקה
– שמלוא גוררת מלוא, ותגיע לכרם וסדה
ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו:

מקור דברי רש"י הוא לכאורה במדרש תנחומא על אתר, וז"ל:

"מצוה גוררת מצוה מנין? דכתיב 'כי יקרא קן צפור לפניך שלח תשלח .. למען ייטב
לך והארכת ימים'. אחריו מה כתיב? 'כי תבנה בית חדש' – תזכה לבנות בית חדש ולעשות
מעקה. מה כתיב אחריו? 'לא תזרע כרמך בלאים' – תזכה לכרם ולזרוע שדה. מה כתיב
אחריו? 'לא תחרש בשור ובחמור' – תזכה לשוורים וחמורים. מה כתיב אחריו? 'לא
תלבש שעטנו' – תזכה לבגדים נאים מן צמר ולבגדים נאים מפשתים. מה כתיב אחריו?
'גדילים תעשה לך' – תזכה למצות ציצית. מה כתיב אחריו? 'כי יקח איש אשה' – תזכה
לאשה ובנים".

ויש לדייק בהשינויים ששינה רש"י מדברי התנחומא:

(א) בתנחומא הזכירו גם את זה שהאדם זוכה לשורים וחמורים, על יסוד הכתוב "לא תחרוש בשור ובחמור" – ורש"י לא הביאו.

(ב) בתנחומא המשיכו את סמיכות הפסוקים גם על הכתוב דמצות ציצית ("תזכה למצות ציצית"), וגם על הכתוב דכי יקח אשה ("תזכה לאשה ובנים") – אך רש"י למד שהסמיכות מסתיימת במצות "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו", ואילו המשך הפסוקים כבר אינו בהאי ענינא.

שכר מצוה – בגשמיות

ויש לומר הביאור בזה – על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון:

זה שרש"י לא הביא שהאדם מתברך בשור וחמור – יש לומר, כי המציאות של שור וחמור טפלה היא ונכללת בברכת כרם ושדה, כי ענינם של שור וחמור הוא רק כשחורש עמהם וכו'.

[וראה שבת קיח, ב שאמר רבי יוסי: "מימי לא קריתי לאשתי 'אשתי' ולשורי 'שורי' – אלא לאשתי 'ביתי' ולשורי 'שדי'", וברש"י שם: "אשתי ביתי, שהיא עיקר כל הבית. ולשורי שדי, שהוא עיקר של שדה". והיינו, שרבי יוסי לא ראה במציאות ה"שור" ענין לעצמו, אלא רק כחלק מעבודת השדה. וראה לקר"ש ח"ז ע' 176].

וזה שלא הכניס בסמיכות הפסוקים גם את הפסוק העוסק במצות ציצית (ובמילא גם המשך הענין ד"אשה ובנים") – יש לבאר, כי רש"י למד שעיקר השכר הוא כפשוטו, "למען ייטב לך" בגשמיות; ולכן:

כל הפסוקים העוסקים בענינים ומעלות גשמיות מהווים המשך למצות שילוח הקן, שהאדם זוכה לכל הדברים הגשמיים בזכות המצוה [ורק שב"בית חדש" יש גם את הזכות דמצות מעקה בנוסף לשכר הגשמי של עצם הבית החדש];

אולם הפסוק העוסק במצות ציצית, הרי כיון שאין בזה תוספת שבת ומעלה בגשמיות, כי אין בגד העשוי מארבע כנפות (וחייב בציצית) יותר יפה ומשובח מאשר בגד העשוי משלוש כנפות (ופטור מציצית) – [ויתירה מזו: הרי השבח דבגדים נאים נלמד כבר מהפסוק הקודם, שבו מדובר על «צמר ופשתים»] – על כרחך שאינו שייך (בדרך הפשט) לסמיכות הכתובים שענינה (בעיקר) שכר מצוה בגשמיות.

"עשה" גוררת "עשה"

ואכתי צריך ביאור:

בנוגע לבית חדש הזכיר רש"י בנוסף לשכר הגשמי גם "ותזכה למצות מעקה שמצוה גוררת מצוה";

ואילו בנוגע להמשך הפסוקים הזכיר רש"י רק את השכר הגשמי, "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", ולא הזכיר גם את זכות המצוות שבהם – "ותקיים מצות לא תזרע כרמך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, לא תלבש שעטנז"!

ויש לומר – בפשטות:

שילוח הקז היא מצות עשה וגוררת אחריה מצות עשה, מה שאין כן הציוויים שלאחרי זה הם לא תעשה.

ובזה יובן גם שהתנחומא מביא דוקא מצות ציצית – שהיא מצות עשה.

ובעומק יותר (אליבא דרש"י) – ראה בסימן הבא.

(חלק ט – תצא א)

"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך, בכל עץ או או על הארץ, אפרוחים או ביצים והאם רוכצת על האפרוחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנגד ולא תשים תמים בביתך כי יפל הנפל ממנו. לא תורע כרמך בלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תורע ותבואת הכרם. לא תחרש בשור ובחמור יחדו. לא תלבש שעמנו צמר ופשתים יחדו" (כב, ו-יא)

"למען ייטב לך וגו' – אם מנזה קלה שאין זה חסרון כיס אמרה תורה 'למען ייטב לך והארכת ימים', קל וחומר למתן שכרן של מנזות חמורות:

כי תזנה בית חדש – אם קיימת מנזת שילוח הקן סופך לזנות בית חדש, ותקיים מנזת מעקה – שמנזה גוררת מנזה, ותגיע לכרם וסדה ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו:

לפי דברי רש"י, שסמיכות הפרשיות באה להורות על השכר שמקבל מי שעושה "מצוה קלה", שהוא זוכה ל"בית חדש .. לכרם וסדה ולבגדים נאים" – יש לדקדק:

ידוע⁵, שבשלושת הסוגים של מזון, לבוש ובית, הרי המזון מוכרח ונצרך לחיות האדם יותר מאשר בגדים; ואילו בגדים מוכרחים ונצרכים יותר מאשר בית.

5. ראה "המשך מים רבים-תרל"ו" בתחילתו. וכן הוא גם במוחש.

[ולהעיר מהסדר בדברי יעקב⁶: "ונתן לי (א) לחם לאכול (ב) ובגד ללבוש (ג) ושכתי בשלום אל בית אבי"].

ואם כן בנדוד, כאשר בא הכתוב לפרט את הענינים שבהם זוכה מקיים המצוה, היה לו להקדים את עניני הכרם והשדה והלבושים לפני "בית חדש"⁷ – ואז היה מובן היטב הסדר, שבא להודיע כי האדם יזכה לא רק בדברים המוכרחים כמזון (כרם ושדה) ולבוש (בגדים נאים), אלא יזכה גם ל"בית חדש";

אולם בפועל הקדים הכתוב את "בית חדש", עוד לפני "כרם ושדה" ו"בגדים נאים" – וטעמא בעי.

"ותקיים מצות מעקה" – דוקא

ויש ליישב ולבאר הטעם שהקדים הכתוב "בית חדש" – כי השייכות ד"בית חדש" לשילוח הקן היא בהדגשה יתירה, יותר מאשר השייכות דשאר הענינים לשילוח הקן; ולכן דוקא "בית חדש" בא בסמיכות ממש לשילוח הקן – ושאר הענינים באים רק לאחר מכן.

ויובן בהקדים (ראה גם לעיל סימן ב):

כד דייקת שפיר, הרי בנוגע ל"בית חדש" מפרט רש"י גם את המצוה שבדבר: "(סופך לבנות בית חדש) ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה"; ואילו בנוגע להמשך הענינים מזכיר רש"י רק את השכר הגשמי, "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", ולא פירט גם את זכות המצוות שבהם (רש"י לא כתב "ותקיים מצות 'לא תזרע כרמך כלאים', 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו', 'לא תלבש שעטנז'").

ובשלמא אם היה רש"י כותב רק "ותקיים מצות מעקה", היה אפשר לומר שפירט המצוה שבענין הראשון, וסמך על התלמיד שיבין מעצמו כי גם בהענינים שלאחר מכן השכר הוא לא רק בהשכר הגשמי אלא גם בזכות המצוה שבדבר –

אך מזה שרש"י מדגיש "ותקיים מצות מעקה" שמצוה גוררת מצוה, ורק לאחר זה הוא ממשיך "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", משמע שנתכוון להגביל הענין ד"מצוה גוררת מצוה" דוקא ל"מצות מעקה" ואילו כל ההמשך אינו שייך לזה (דאל"כ היה רש"י כותב את זה "שמצוה גוררת מצוה" לאחר הכל).

6. ויצא כח, כ-כא.

7. ולהעיר מפ' שופטים כ, ה-ז. תבוא כח, ל. סוטה מד, א. רמב"ם ונ"כ הל' דעות פ"ה הי"א. ואכ"מ.

"מצוה גוררת מצוה" – הדומה לה

ביאור הענין:

לפי דרך הפשט ("פשוטו של מקרא"), הענין ד"מצוה גוררת מצוה" מתאים רק כאשר יש קשר תוכני בין המצוות. כלומר: זה שהמצוות מביאות לשכר גשמי – אין בזה הגבלות מיוחדות, ולכן אפילו "מצוה קלה" מביאה לשכר רב בכמה וכמה ענינים שונים; אולם זה שקיום מצוה אחת "גורר" קיום מצוה נוספת – מתאים כאשר המצוות שייכות זו לזו בתוכנן.

ולכן:

זה שבזכות מצות שילוח הקן זוכה האדם לשכר גשמי – אינו מוגבל דוקא בענינים השייכים בתוכנם למצוה זו, ולכן מבאר רש"י סמיכות הפרשיות שהאדם זוכה בזכות שילוח הקן גם ב"בית חדש", גם ב"כרם ושדה" וגם ב"בגדים נאים";

אולם זה שבזכות מצות שילוח הקן באה מצוה נוספת – אינו מתאים לאומרו לגבי המצוות דכלאים שבהמשך הענין (כלאי הכרם, כלאי בהמה וכלאי בגדים) שלא מצינו שייכות תוכנית מיוחדת ביניהם למצות שילוח הקן. ולכן מגביל רש"י הענין ד"מצוה גוררת מצוה" דוקא לענין מעקה, שבו רואים את ההמשך לשילוח הקן (לא רק מצד השכר הגשמי ד"בית חדש", אלא גם) בזכות המצוה הנוספת שהיא באותו התוכן:

ראשית כל, הנה כשם ששילוח הקן הוא מצות עשה – כך גם מצות מעקה היא מצות עשה, משא"כ המצוות דכלאיים שהן מצוות לא תעשה.

[ויש להוסיף, שכשם שבשילוח הקן יש גם ענין דלאו – "לא תקח האם על הבנים", כך במעקה יש גם ענין דלאו – "ולא תשים דמים בביתך".]

שנית, כשם ששילוח הקן אינה מצוה חיובית שאדם צריך לחפש אחריה, אלא שרק אם ברצונו לקחת הבנים לעצמו ("את הבנים תקח לך") אז יש עליו המצוה ד"שלח תשלח את האם"⁸ – כך עשיית מעקה אינה מצוה שאדם נדרש לקיים מצד עצמו, אלא שרק אם ברצונו לבנות לעצמו בית חדש אז מוטל עליו החיוב לעשות מעקה לגגו.

ועוד בה שלישייה, שכשם שהטעם בשילוח הקן מובן בפשטות שהוא משום שאכזריות היא לקחת הבנים בעוד האם על בניה – כך הטעם במצות מעקה הוא למנוע מצב של אכזריות: "ולא תשים דמים בביתך".

8. ראה מה שחקר בזה בחות יאיר סי' סז. ועוד. – אבל שם הוא לפי דרך ההלכה, ובדרך "פשוטו של מקרא" לכאורה פשוט הוא שכל החיוב ד"שלח תשלח" הוא רק באם האדם רוצה לקחת הבנים. וראה גם לעיל סימן א.

למה לא מצות מעקה?

אמנם עדיין יש להקשות בכללות הענין:

כמו שנתבאר, רש"י מקשר את הפרשיות זה לזה, ומבאר שבזכות מצות שילוח הקן זוכה האדם לכו"כ עניני שכר גשמי המבוארים בהמשך הכתובים: (א) "בית חדש". (ב) "כרמך". (ג) "צמר ופשתים".

ולכאורה, כיון שבענין "בית חדש" יש המצוה דעשיית מעקה – הרי אפשר לומר שהשכר דכרם ושדה ובגדים נאים בא בהמשך למצות מעקה (ואדרבה: אם "מצוה קלה" כשילוח הקן מביאה שכר גשמי רב – עאכו"כ עשיית מעקה שיש בזה יותר טירחא והוצאת ממון!);

וא"כ, מנין לנו לקשר את השכר ד"כרם ושדה ובגדים נאים" לשילוח הקן שלפני פניהם – ולא נאמר שזוכה להם האדם בזכות המצוה דעשיית מעקה הסמוכה להם?

ועצ"ע.

(חלק ט – תצא א)

"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה" (בו, א)
 "והיה כי תבוא וגו' וירשתה וישבת בה – מגיד שלא נתחייבו בצכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה":

לכאורה כוונת רש"י פשוטה, לבאר את לשון הכתוב "וירשתה וישבת בה" – שהחיוב בביכורים מתחיל רק לאחר שכובשים את הארץ ("וירשתה") ומתיישבים באופן קבוע ("וישבת בה") בהנחלה המיועדת לכל אחד, ולא כאשר נהנו מפירות הארץ מיד כשנכנסו באופן אקראי.

למה מאריך רש"י?

אך כד דייקת בלשון רש"י, כמה פרטים דורשים ביאור! ועל הסדר:

(א) בה'דיבור המתחילי' - התיבות שרש"י מעתיק מהכתוב: לכאורה רש"י מפרש רק את התיבות "וירשתה וישבת בה" (שמובנם לאחר כיבוש וחלוקה); למה הוא מעתיק גם את תחילת הכתוב, את התיבות "והיה כי תבוא וגו'?"

(ב) בתחילת לשון רש"י, "מגיד כו'": לכאורה, רש"י בא רק לפרש ("טייטש") את לשון הכתוב פשוטו כמשמעו; למה הקדים לדבריו תיבת "מגיד", כאילו יש כאן חידוש מיוחד?

ג) סגנונו הכללי של רש"י: לכאורה, רש"י היה צריך לנקוט בסגנון הכתוב, ולומר "מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד לאחר ירושה וישיבה" – על משקל לשון הכתוב "וירשתה וישבת בה"; למה רש"י משנה ואומר "עד שכבשו את הארץ וחלקוה"?

ד) אריכות הלשון: לכאורה, די היה לומר בקיצור "מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשוה וחלקוה" – ופשוט מעצמו שהכיבוש והחלוקה מתייחסים הם לארץ ישראל, דבה עסקינן ("כי תבוא אל הארץ"); למה רש"י מאריך ומדגיש "עד שכבשו את הארץ וחלקוה"?!

"וירשתה וישבת בה" – נראה מיותר

והביאור בכל זה:

הנה לעיל בפ' שופטים², נאמרה לשון דומה ללשון הכתוב כאן – "כי תבוא אל הארץ .. וירשתה וישבת בה". וזו הפעם הראשונה בתורה שנאמרה לשון זו של "וירשתה וישבת בה";

ובפירוש רש"י לפ' שלח³, לימד אותנו כלל: כל מקום שכתוב בתורה לשון "ביאה" ("כי תבוא, כי תבוא") הרי "כולן למדות זו מזו; וכיון שפירט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה, אף כולן כן".

כלומר: מזה שבפ' שופטים נאמרה (בפעם הראשונה) לשון של "וירשתה וישבת בה" בהמשך ובסמיכות ללשון "כי תבוא" – מזה למדים על כל "כי תבוא" שבתורה (גם כשלא נאמר לאחר מכן "וירשתה וישבת בה") שמובנו הוא (לא הזמן שמיד לאחר הכניסה לארץ, אלא) דוקא "לאחר ירושה וישיבה".

ומעתה מתעוררת הקושיא בפסוק דידן – למה הכתוב צריך לומר במפורש "וירשתה וישבת בה", כדי ללמד שהחייב מתחיל רק "לאחר ירושה וישיבה"? הרי זה מובן כבר מתוך התיבות "כי תבוא" כשלעצמן (הלמדות מ"כי תבוא" שבפ' שופטים, לפי הכלל שלימדנו רש"י כי "כולן למדות זו מזו")!

וזו כוונת רש"י בכך שהוא מעתיק ב'דיבור המתחיל' את התיבות "והיה כי תבוא וגו' וירשתה וישבת בה" (ומיושב דיוק א הנ"ל) – כשהוא רומז לקושיא זו: לאחר שכבר כתוב "והיה כי תבוא", למה צריך להוסיף "וירשתה וירשת בה", כאשר הענין של "לאחר ירושה

2. יז, יד.

3. טו, יח.

וישיבה" נלמד כבר מהתיבות "כי תבוא" עצמן?

על זה מתרץ רש"י, שאכן אין ללמוד את התיבות "וירשתה וישבת בה" כמשמען הפשוט בלבד; אלא, כיון שהן מיותרות, על כרחך שהן באות ללמדנו חידוש דבר שאינו נמצא במשמעותן הפשוטה והרגילה. ולכן פותח רש"י בלשון "מגיד" – יש כאן חידוש, בנוסף למשמעות הפשוטה (ומיושב דיוק ב ה"ל).

להמתין לכל הארץ כולה

וכוונת הדברים:

כיבוש וחלוקת ארץ ישראל נמשכו ארבע עשרה שנים⁴. מובן איפוא, שמיד כאשר כבשו וחילקו חלקים מסויימים מארץ ישראל, מתאימה הלשון "ירושה וישיבה" ביחס לחלקים אלה, שכבר התיישבו בהם יחידים באופן קבוע, וביחס ליחידים אלה מתאים לומר שהם כבר "לאחר ירושה וישיבה".

אם כן, אף שיש בידינו כלל הקובע ש"כי תבוא" פירושו דוקא "לאחר ירושה וישיבה" – יכולה להיות קס"ד שאותם יחידים שהתיישבו בחלקים שלהם עוד לפני סיום החלוקה של כל הארץ, הרי הם כבר סיימו את ה"ירושה וישיבה" הפרטית שלהם, וכיכולתם איפוא להביא כבר ביכורים מפירות השטח שלהם.

[ולכן רש"י לא אומר "לא נתחייבו בבכורים עד לאחר ירושה וישיבה" – כלשון הכתוב – כי אז היה משמעו שדי ב"ירושה וישיבה" של כל יחיד פרטי (ומיושב דיוק ג ה"ל)].

לשם כך מוסיף הכתוב ואומר "וירשתה וישבת בה" – שתיבות אלו, בהיותן מיותרות (כנ"ל), הרי הן מוסיפות שלב נוסף:

לא די ב"ירושה וישיבה" הפרטית של כל יחיד, אלא צריך להמתין עד "שכבשו את הארץ וחלקוה" – עד שיכבשו את כל הארץ ("וירשתה" – את כל הארץ) וחלקו את כולה ("וישבת בה" – בכלה).

וזהו איפוא פשר האריכות בלשון רש"י – "שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה":

רש"י מדגיש, כי אף שהמדובר הוא בהבאת בכורים, דבר שכל יחיד מביא באופן פרטי, משדהו שלו, ואם כן, הסברא נותנת שהדבר תלוי ב"ירושה וישיבה" הפרטית של כל יחיד,

4. כדברי רש"י לעיל: מטות לב, כד; פ' ראה יב, ח.

בכך שהוא התיישב בחלקו בארץ והחל לגדל פירות,

[במצות מינוי מלך, לדוגמא, ברור שהמצב של "לאחר ירושה וישיבה" נחשב רק לאחר שכל ישראל ירשו את חלקם והתיישבו בו, שהרי מצות מינוי מלך היא מצוה השייכת לציבור כולו; אולם מצות הבאת ביכורים היא מצוה שכל יחיד מקיים באופן פרטי, ולכן אפשר היה לחשוב כי לענין זה מתחשבים רק ב"ירושה וישיבה" של אותו יחיד].

בכל זאת, מחדש לנו יתור לשון הכתוב שהחיוב הוא רק כאשר כבשו וחילקו (לא רק חלק מסויים מתוך הארץ, אלא) "את הארץ" כולה, ולא לפני כן (ומיושב דיוק ד הנ"ל).

הנאה אמיתית – ביחד עם כל ישראל

וממוצא דבר למדנו לימוד מופלא - עד כמה צריך להיות הענין של אהבה ואחדות בין בני ישראל:

כל זמן שיש אדם בישראל שעדיין אין לו חלק ברור בארץ ולא יכול ליהנות מטוב הארץ, אי אפשר לשום אדם מישראל ליהנות באמת מנכסיו ופרי הארץ שברשותו, עד כדי כך שאי אפשר לו להודות לה' על הטוב שנתן לו על ידי הבאת בכורים!

כלומר:

מצות בכורים באה לתת תודה לקב"ה (לא על טוב סתם, אלא דוקא) על שלמות הטוב. זהו הטעם שאין מביאים בכורים אלא מהפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל (ולא מפירות אחרות), שכן רק פירות אלה מביאים שמחה שלימה.

[ולכן הבאת הבכורים היא רק "פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים"⁵, כי כאשר דבר חוזר על עצמו פעם שניה באותה שנה אינו גורם לכזו שמחה גדולה, הקיימת דוקא בפעם הראשונה שבכל שנה].

וזהו גם הטעם שלא היה אפשר להביא בכורים – עד שלא נסתיימו הכיבוש והחלוקה של ארץ ישראל כולה:

כל עוד יש יהודי שעדיין לא קיבל את נחלתו, הרי מצד האחדות הפנימית של כל עם ישראל, אין השמחה שלימה גם אצל מי שכבר קיבל את נחלתו בארץ ישראל. הואיל ויש יהודי שאצלו חסרה השמחה של ירושת הארץ, פוגם הדבר גם בשמחתם של כל האחרים, ולכן אין הם יכולים להביא בכורים עדיין, כיון שאין עדיין שלימות של שמחה, עד שיתיישבו כל ישראל בחלקם ובנחלתם אשר נתן ה' להם.

(חלק ט - תבוא א)

5. כדברי רש"י בתחילת הפרשה – כו, ג.

רייצעס־ ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מונחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ג תשרי תשכ"ז
ברוקלין

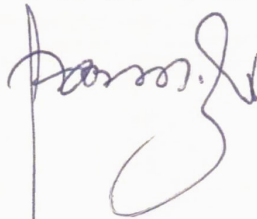
האברך יעקב שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו ע"ד הכנסו

לגיל מצות,

הנח יה"ר מהשי"ה אשר מבן
שלוש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו'
כפסק המשנה (אבות פרק ה'), ויוסיף התמדה
ושקידה בלימודו בתורה, בחורח הנגלה וכן
בתורה החסידות ויהדר בקיום המצות. והשי"ח
יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

ר י י צ ע ס

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תש"לג
ברוקלין, נ. י.

האברך יעקב שי

שלום וברכה!

הפ"נ נתקבל.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל
כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע
לו ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה לתלמוד תורה ביראת
שמים זרציה געליחות אהרן

סדר ברכת המזון

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם הן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו; ובטובו הגדול עמנו תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד: בעבור שמו הגדול כי הוא אל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא באמור פותח את ידך ומשביע לכל חיי רצון: ברוך אתה יי. הן את הכל:

נודה לך יי אלהינו על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו יי אלהינו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועל ברייתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ועל חקיך שהודעתנו ועל חיי חן וחסד שחוננתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יי אלהינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: בכתוב ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך: ברוך אתה יי על הארץ ועל המזון:

רחם יי אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משפן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרעינו והרנח לנו יי אלהינו מהרה מכל צרותינו: ונא אל תצריכנו יי אלהינו. לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם כי אם לידי המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה שלא גבוש ולא נכלם לעולם ועד:

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יי בונה ברחמי ירושלים. אמן:

שיר המעלות. בשוב יי את שיבת ציון היינו כחלמים: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה. אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה: הגדיל יי לעשות עמנו. היינו שומחים: שובה יי את שביתנו כאפיקים בנגב: הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוף ילף וככה נשא משף הזרע. בא יבא ברנה. נשא אלמתי:

לכני-קרח מזמור שיר וסודתו בהררי-קדש: אהב יי שערי ציון מכל משכנות יעקב: נכבדות מדברך בך עיר האלהים סלה: אזכיר רהב ובכל לידעי הנה פלשת וצר עם-כוש זה ילד-שם: ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה והוא יכוננה עליון: יי יספר בכתוב עמים זה ילד-שם סלה: ושרים כחללים כל-מעייני בך:

אברכה את-יי בכל-עת. תמיד תהלתו בפי: סוף דבר הכל נשמע. את-האלהים ירא ואת-מצותיו שמור, כי-זה כל-האדם: תהלת יי ידבר פי. ויברך כל-בשר שם קדשו לעולם ועד: ונאנחנו נברך יה מעתה ועד-עולם הללויה:

קודם מים אחרונים יאמר:

זה חלק-אדם רשע מאלהים ונחלת אמרו מאל:

ואחר מים אחרונים יאמר:

וינדבר אלי, זה השלחן אשר לפני יי:

אם מברכים בזימון המברך אומר:

הב לך ונברךך:

המסובים עונים:

יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

המברך אומר:

ברשות מרנן ורבנן ורבתי ברכך (בעשרה):

אלהינו) שאכלנו משלו:

המסובים עונים:

ברוך (בעשרה) אלהינו) שאכלנו משלו ובטובו

חיינו:

הַרְחַמְנָה הוא יְבַרְכֶךָ אֶת אָבִי מוֹרֵי בַעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת אִמִּי מוֹרְתִי בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זְרַעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ: כְּמוֹ שֶׁבִּרְךָ אֶת אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מְפַל כָּל פֶּן יִבְרָךְ אוֹתָנוּ (בְּנֵי בְרִית) בְּלָנוּ יַחַד בְּבִרְכָּה שְׁלֵמָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

מִמְרוֹם לְמַדּוּ עֲלֵינוּ וְעֲלֵינוּ זְכוֹת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמַרְתְּ שְׁלוֹם וְנִשְׂא בְרַכָּה מֵאֵת יי וְיִצְדָּקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְנִמְצָא חֵן וְשִׁכָּל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

הַרְחַמְנָה הוא יִזְכְּנוּ לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: מְגִדֵּל יְשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לְמִשְׁיחוֹ לְדוֹד וְלִזְרָעוֹ עַד עוֹלָם: עֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: רְאוּ אֵת יי קְדוֹשֵׁינוּ כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירָאֵינוּ: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעִבוּ וְדוֹרְשֵׁי יי לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לֵי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ: פּוֹתֵחַ אֶת יַדְךָ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי וְהִיָּה יי מְבֹטָחוֹ:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְךְ הָעוֹלָם הָאֵל. אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. אֲדִירָנוּ בּוֹרְאָנוּ גּוֹאֲלָנוּ יּוֹצְרָנוּ. קְדוֹשָׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ הַטוֹב וְהַמְּטִיב לְכָל בְּכָל יוֹם יוֹם. הוּא הֵיטִיב לָנוּ. הוּא מְטִיב לָנוּ. הוּא יֵטִיב לָנוּ. הוּא גְּמָלָנוּ הוּא גּוֹמְלָנוּ הוּא יְגַמְלָנוּ לְעַד. לַחֵן וְלַחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים. וְלִרְנוּחַ הַצֵּלָה וְהַצֻּלָּה. בְּרַכָּה וְיִשׁוּעָה. נַחֲמָה פְּרַנְסָה וְכַלְפָּלָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם וְכָל טוֹב וּמְכֹל טוֹב לְעוֹלָם אֵל יַחְסְרָנוּ:

הַרְחַמְנָה הוא יְמַלֵּךְ עֲלֵינוּ לְעוֹלָם וָעַד: הַרְחַמְנָה הוּא יִתְבַרֵךְ בְּשִׁמְיִם וּבְאֲרָץ: הַרְחַמְנָה הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דוֹרִים וְיִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְעַד וְלִגְצַח נְצָחִים וְיִתְהַדָּר בְּנוֹ לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הַרְחַמְנָה הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכַבּוֹד: הַרְחַמְנָה הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גְּלוּת מַעַל צְנֹאֲרָנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ: הַרְחַמְנָה הוּא יִשְׁלַח בְּרַכָּה מְרַבָּה בְּבֵית זֶה וְעַל שְׁלַחַן זֶה שְׂאֵכְלָנוּ עֲלֵינוּ: הַרְחַמְנָה הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוֹר לְטוֹב וְיִבְשֶׁר לָנוּ בְּשׁוֹרֹת טוֹבוֹת וְיִשׁוּעוֹת וְנַחֲמָנוּ:

לזכות חתן הבר-מצוה הת' יוסף יצחק שי'

שיגדל לחסיד, ירא-שמים ולמדן

*

ולזכות

אחיו ואחיותיו שיחיו: מושקא, שיינדל, אורי ואהרן

הוריו שיחיו: ר' מנחם מענדל וחנה

זקניו וזקנותיו שליט"א:

הרב יעקב וברכה רייצם,

הרב משה וחיה הבלין.

מרת רבקה בן שחר

שיזכו לנחת מכל יו"ח מתוך הרחבה בגו"ר